

Iskolai ünnepek tanár szakos hallgatók véleményének tükrében

Gombocz Orsolya
Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest

Bevezetés

Tanulmányunkban a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanár szakos hallgatóinak az iskolai ünnepekről való felfogását elemezzük. Saját élményeikről és az ünnepekről vallott nézeteikről gyűjtöttünk adatokat. Feltételezzük, hogy azok a leendő tanárok, akik közösségi eseményként, élményszerűen élhették meg az iskolai ünnepeket, maguk is nagyobb hangsúlyt fektetnek majd arra, hogy az iskolai ünnepekben rejlő nevelő hatást munkájukban érvényesítsék.

Az elmúlt két év mindenki számára átélt kényszerű tapasztalata még inkább kiemeli az ünnep mint pedagógiai lehetőség jelentőségét. Mindannyian megtapasztalhattuk, hogy a karantén bezártsága mennyi mindentől, az élet igazán fontos élményeitől fosztott meg minket. A magánéletben és az iskola világában is oly fontos közösségi és ünnepi alkalmak alig-alig voltak jelen életünkben. Egy 2022 őszén készített kutatásunkban (Gombocz 2022) azt vizsgáltuk, hogy a digitális átállás alatt az iskolák, pedagógusok milyen formában tudtak diákjaiknak átélhető közösségi élményt nyújtani. Kutatásunk eredménye szerint nagyon kevés közösségi élményben volt része a diákoknak. A tanárok elsősorban beszélgetések formájában próbáltak kapcsolatban maradni a tanítványokkal, de többen arról számoltak be, hogy a beszélgetések mellett leginkább az ünnepek – a körülményeknek megfelelően nagyon szerény – megtartása volt jellemző. Ez a kutatási tapasztalat arra enged minket következtetni, hogy a pedagógusok egy része fontosnak tartja az ünnepeket, még a világvárvány teremtette nehézségek idején sem szeretne lemondani róluk. Egyetértünk velük, mi is úgy látjuk, ahogy a piarista tanár. Hiszen „magaslatnak is tekinthetjük [az] ünnepet, ahonnan hátra is, előre is kilátás nyílik. Nélküle elveszhetnénk hétköznapijaink sűrűjében, de általa hétköznapi életünk, munkánk is megszentelődik. Azt is mondhatnánk, hogy [...] a hétköznapi és az ünnep egymásból él. Valami olyan kölcsönösség van közöttük, mint a hegyek és a völgyek között. Ünneppel nélkül vakok, emberhez méltatlanok volnának hétköznapijaink, a hétköznapi munkája nélkül tartalmatlanná válnának [az ünnepek]” (Jelenits 1999: 218–219). Hogyan vélekednek minderről a holnap tanárai, azok a tanár szakos hallgatóink, akik iskolai ünnepek egy részét a pandémia alatt csak online formában élhették át?

1. Szakirodalmi áttekintés

Napjaink pedagógiai szakirodalmában szerény helyet foglal el az ünnep mint kutatási téma. Alig-alig találunk témánkba vágó elméleti szakirodalmat. Az Új Köznevelés 2017-ben a 3-4. számot az Iskolai ünnepek tematikának szenteli, ahogy a Mester és tanítvány konzervatív pedagógiai folyóirat is 2009-ben *Ünnepeink* címmel. Az ünnep pedagógiai irodalma zömében megreked módszertani tapasztalatok megragadásánál. Igazgatók (Maczák 2017; Sallai 2014), ünnepeket szervező lelkes pedagógusok (Winkler n. a.) beszámolóit és tanácsait mellett elsősorban a kisgyermek nevelése során használható segédanyagokat (Barabásné 2015) talál a téma iránt érdeklődő. Az elmúlt években Papp Zsuzsanna *Iskola ünneplőben* című cikkében (Papp 2017) arra hívja föl a figyelmet, hogy a mai fiatalokat már nem lehet megnyerni a hagyományos ünnepi formákkal, újítani kell, és erre a tanároknak is megvan a hajlandósága. Szellemes, ötletes

megoldásokra, a neveltek szívét megérintő élményekre van szükség. Ehhez nyújt segítséget nem csak a kisiskolás korosztályt tanító pedagógusoknak ünnepi forгатókönyvekkel, projektleírásokkal, és azt reméli, hogy az általa megfogalmazott módszerek, ötletek a kollégákat is arra ösztönzik, hogy ők maguk is újítsanak. Hasznos módszertani ötlettárával kívánja segíteni azokat a pedagógusokat, tantestületeket, akik vállalják az ilyen típusú – a megszokottnál több tanári és tanuló energiát, szakmai összefogást igénylő – ünnepek megszervezését (Papp 2018).

Szabó Ildikó az Új Pedagógiai Szemlében a nemzeti ünnepek jelentőségéről és iskolai megjelenítésükről ír, nem módszertani tanácsokat fogalmaz meg, de ő is fölhívja a figyelmet arra, hogy „az iskolai ünneplések lebonyolításában Magyarországon sok pattern és sok sablonos minta él. [...] nehezen fér össze a megidézett eseményeket kísérő félelem, szorongás, kétely, bizonytalanság, dilemma, konfliktus, megalkuvás, esendőség vagy tévedés megidézése. Még csak most formálódik az az ünnepi kultúra, amelyben a tartalomnak, a korszerű, mához szóló gondolatoknak, az érzelmi közösséget az ünneplésben való aktív részvétellel építő dramaturgiának, a hétköznapi gyökerező ünneplésnek és a letisztult formáknak egyaránt helyük van” (Szabó 2006).

1.1. Az ünnep mint pedagógiai lehetőség

Az iskolán kívüli világ a munkás hétköznapi szürkébb légkörét ünnepekkel szakítja meg, érdeklődőbb, a lelket a munkánál erőteljesebben foglalkoztató helyzetekkel. Az iskola ilyen tekintetben is jó előkészítője az életnek, hiszen ezt a struktúrát híven követi. Mindennapi életünknek az ünnep ritmust ad: a megálló lehetőséget teremt a megpihenésre, a számbavételre és a kitekintésre is, ahogy azt Jelenits István bevezetőben idézett gondolatai is mutatják (Jelenits 1999). „Ünnep nélkül nincs hétköznapi; hétköznapi nélkül nincs élet. A hétköznapi teremt az egzisztenciát, az ünnep az egzisztencia értelmét” - ahogyan Csorba Győző fogalmaz (Csorba 1987: 912).

Az ünnep identitásképző (Szabó 2006) jellege nemzeti, családi, vallási szinten is tetten érhető, de többek között az iskolai közösséghez való tartozásunk tudatosításában is nélkülözhetetlen szerepe lehet egy-egy iskolai ünnepnek. Ezzel szoros összefüggésben az ünnep közösségfejlesztő hatása is érvényesülhet egy-egy iskolai ünnep alkalmával (Gombocz 2022).

Reményeink szerint az ünnep sokaknál élményforrás: azt az értékvilágot jeleníti meg koncentrált, érzelmekkel mozgósító formában, melyek felé az egész éves hétköznapi tanulási folyamat tart (Gombocz 2009). Egyházi iskoláinkban az ünnep mint élményforrás különös jelentőséggel bír: a neveltet könnyen megerősítheti hitében az iskolai kortárs közösségben átélt egyházi ünnep.

Az ünnepek (például a nemzeti ünnepek emlékműsorai) akár a neveltek tudásának az elmélyítésére is lehetőséget teremhetnek (vö. Szabó 2006).

Az ünnepek pedagógiai értékének emlegetésekor gyakran megfeledekezünk egy különösen fontos funkcióról. Az ünnep pódiumot ad a leendő versmondónak, színésznek, zenésznek és az idősebbeknél gyakorló terepet a leendő rendezőnek, szervezőnek, az öntevékeny csoportok irányítójának és sok mindenki másnak is, aki idejét, munkáját áldozza az ünnep sikeres lebonyolítására. Azzal, hogy szereplési, megnyilvánulási lehetőséget kap, a diák önismerete is fejlődik, és az ünnep közös megszervezése, megalkotása egymás jobb megismerését is jelentheti. A diákok és a tanárok is új oldalukat mutathatják meg e közös tevékenység során.

1.2. Az egyházi iskolák és az ünnepek

Az egyházi iskolákban az iskolák – remény szerint a munkatársak, szülők, neveltek – által képviselt közös értékrend alapvetően segíti a közösség kialakulását, a hitbéli összetartozás érzése

felerősítheti az összetartozást. A világnézeti szempontból hasonló gondolkodás, azonos elképzelések az élet kérdéseiről jó keretet teremthetnek a közösségnek. Tovább erősíthetik a közösséget „a hit gyakorlásával kapcsolatos iskolai [...] közös tevékenységek. Mint tudjuk, az egyházak közösségi szerveződések, a hit gyakorlása is közösségi keretekben történik. Így van ez az iskolában is: a közös áhítatok, lelki gyakorlatok, de akár az ebéd előtti közös ima is egymás felé fordítja az embereket. (Mindenkinek) kiváló érzelmi és gyakorlati szociális kapaszkodót jelent e sok, formailag is kiérlelt, élményszerű közös tevékenység. Tehát nemcsak a hit mint a közös gondolkodás kifejezője, a közös érzelmek kifejezője, hanem mint az átélhető közös tevékenység mindennapi gyakorlata is” (Gombocz 2013: 241). Különösen érvényes ez az egyházi ünnep esetében: emelkedett állapotban jeleníti meg az értékvilágot. Az erős érzelmi bevonódás és a közösségi élmény együttes megjelenése jól szolgálhatja a hitbéli elköteleződést. A katolikus iskola továbbá – a közösen megélt ünnepek által is – a hagyományok átörökítője és továbbvivője is, ily módon a vallás gyakorlásának hagyományát is továbbadja, átörökíti. Különösen fontos ez akkor, amikor az iskola evangelizációs szerepe hangsúlyossá válik, amikor a neveltek nagy számban olyan családokból kerülnek az iskolákba, ahol a vallás gyakorlása nem vagy csak nehezen átélhető példa. Az egyházi iskolákban az iskola jellegéből adódóan több ünnep megtartása is természetes. (Német nyelvterületen számtalan munka segíti a pedagógusok munkáját az egyházi év ünnepeinek méltó megünneplésében (Macht 2012; Sigg 2020; Zerbe 2011).) Ez azonban nem pusztán lehetőséget jelent, hanem kötelezettséget is. A vallásukat gyakorló családok joggal várják el, hogy gyermekük iskolai keretek közt is átélhesse a vallásgyakorlás lélekekemelő pillanatait, a nem hívő családokból ezekbe az iskolákba kerülő tanulók esetében pedig evangelizációs lehetőséget jelenthetnek az ünnepek. Fontos lenne, hogy a neveltek érzelmeikre ható élményekben részesülhessenek, minnek hatására elmélyülhet a hitük.

2. Módszertan

A kutatási probléma annak a föltárása, hogy a leendő tanár egyetemi hallgatók az iskola egyik fontos pedagógiai eszközét milyen saját tapasztalat alapján, hogyan ítélik meg.

Hallgatóink kikérdezése elsősorban írásban zajlott. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem első- és másodéves bölcsész tanár szakos hallgatóit kértük meg arra, hogy egy kérdőív kitöltésével segítsék kutatásunkat. Az adatfelvételre 2022 őszén került sor, jellemzően szemináriumi keretek közt. A hallgatók papír alapú kérdőívet kaptak. Döntésünk azért esett erre a megoldásra, mert azt reméltük, hogy a személyes kérés és jelenlét megnöveli a válaszadási hajlandóságot. (Hallgatóink viszonylag gyakran kapnak online kérdőíveket az egyetemi Neptun rendszeren keresztül, és tartottunk attól, hogy a gyakori megkeresés eredményeként nagyon szerény adatbázissal tudnánk csak dolgozni.) A (részben) szemináriumi keretet a hallgatók elérésén túl azért is fontosnak tartottuk, mert – korábbi példákból kiindulva – a kitöltés után alkalom nyílik a kérdőív témájának megbeszélésére. Tudatosan használjuk ki az ily módon kialakuló helyzetet: a hallgatók kaotikus pedagógiai élményeit igyekszünk a felmerülő kérdésben a szakmaiság medrébe terelni. Tapasztalatunk szerint az egyetemi tanulmányaik elején járó hallgatóknak a sajátjukon kívül kevés tapasztalata van az iskola világról, azonban nagyon nyitottak és érdeklődőek. A kérdőív kitöltése után hallgatói kezdeményezésre alakul ki beszélgetés. Mostani kutatásunkban néhány esetben az írásbeli kikérdezést egyéni, illetve csoportos szóbeli kikérdezéssel is kiegészítettük.

Kutatásunk során kizárólag az első- és másodéves bölcsész tanár szakos hallgatókat kerestük meg. Döntésünk háttérben egy korábbi kutatás mintavétele áll: egy, a digitális átállás, csak ezt a két évfolyamot érintő problémáit vizsgáltuk, és fontosnak tartottuk, hogy a két kutatás eredményei együttesen is értelmezhetőek legyenek. Megerősítette döntésünket az a tapasztalat is, hogy először ennek a két évfolyamnak a hallgatóit kerestük meg, és több válaszadó is arról számolt be, hogy

emlékei nagyon megkoptak, nehezebbre esett a kérdőív kitöltése. Úgy ítéltük meg, hogy az eredmények torzulásához is vezethetne egy nagyobb számú felületesen kitöltött kérdőív.

A két vizsgált évfolyam közel azonos méretű (az első éven 60, a másodéven 65 elérhető hallgatónk van). Mindkét csoportnál az évfolyam teljes létszámának közel a felét sikerült kérdőívünkkel megszólítanunk: első évfolyamon 28, másodévfolyamon 31 válaszadó volt.

A kérdőívben a kérdések nagy része a hallgatók iskolai ünnepségélményeire vonatkozott: kedvelt és elutasított ünnepeik, az ünnepségekről megmaradt benyomásaik, élményeik mellett szerették volna, ha arról is beszámolnak, elvállalnák-e egy iskolai ünnep megszervezését, és az iskolai ünnepek mely funkcióját tartanák a legfontosabbnak. Hasznosnak tartottuk a kérdések során arra is kitérni, hogy tanulóként átélhették-e az iskolai ünnepek kapcsán a család támogatását. Egyházi iskolák volt diákjait arról is megkérdeztük, hogy véleményük szerint elmélyítette-e a hitüket az egyházi ünnepek iskolai megünneplése.

Kérdőívünkben – bár magunk is látjuk a különbségeket – tudatosan nem tettünk kísérletet arra, hogy az ünnep, ünnepség, ünnepély szavainkat megmagyarázzuk, illetve tudatosan és következetesen csak az egyiket, illetve másikat használjuk. Azt reméltük, hogy ezzel nagyobb szabadságot engedünk a válaszadóknak, ki-ki saját elképzelése szerint értelmezheti ezeket a fogalmakat, és válaszaik ebből kifolyólag talán nagyobb betekintést engednek a témáról szerzett tapasztalataikba. A válaszok tükrében úgy gondoljuk, helytálló volt az az elképzelésünk, hogy a kérdőív e tekintetben nem teljesen következetes szóhasználata nem ad okot félreértésre, és nem zavarja meg a válaszadókat.

3. Eredmények

Elsőként arra kértük hallgatóinkat, hogy írjanak le öt szót, ami az iskolai ünnepségekről eszükbe jut. A legnagyobb említési gyakorisággal (22) az ünneplő ruha és színonimái jelentek meg a válaszokban. Többségük teljesen semlegesesen csak a szót írta föl, voltak azonban olyanok is, akik a ruha kényelmetlen voltát is megemlézték, de úgy véljük, hogy többen inkább ennek az eleganciáját hangsúlyozták (fekete-fehér). 20 fő említette meg a zenét (kórus, ének, Himnusz, Szózat), 12 válaszadó a szavaltot (verset). Úgy gondoljuk, hogy ezek a válaszok jól érthetően kerültek a leggyakoribb jellemzői közé az iskolai ünnepeknek. 15 alkalommal jelenik meg az unalom kifejeződése (unalmas, lapos, elcsépett, mindig ugyanaz) és 12 alkalommal, szorosan az unalomhoz kapcsolódóan, az, hogy az ünnepség túl hosszú (hosszú, lassú, vontatott). Nem örülhetünk ezeknek a válaszoknak, melyek jól tükrözik a szakirodalomban is fellelhető kritikákat. „Az iskolai ünnepélyek [...] nem reflektálnak az ünnepélyeken jelenlévőkben. Talán azért, mert a közönség számára legtöbbször távoli és a személyes élettörténetbe nehezen elhelyezhető tartalmak kerülnek előtérbe, de leginkább mégis azért, mert az ünnepély [...] többnyire nem kelt valós hatást az ünnepélyen jelenlévőkben. [...] nem segítenek elgondolkodni a múltbeli események jelenlévőkhöz szóló üzenetén, nem tudatosítanak a mának szóló erkölcsi normákat, nem közvetítenek időszerű társadalmi ethoszt” (Flach–Nagy 2021: 105). Korábbi saját kutatási eredményünk (Gombocz 2009) és az általános vélekedés ismerete alapján nem nagy reményekkel kezdtünk neki a kérdőívek feldolgozásának. Reméltük azonban, hogy válaszadóink zömének az iskolai ünnepségek pár év távlatából kizárólag szép élményeket jelentenek. Csalódnunk kellett.

A további nagyobb említésgyakorisággal szereplő szavak is inkább az ünnep nem kellemes voltára engednek következtetni: tömeg 8; (hosszú) beszédek 9; kötelező 9; káosz, szervezetlenség 6; zaj, hangzavar 4. Annak sem örülhetünk, hogy öten az elmaradó tanítást, a lazább napot látták az iskolai ünnepben. Ezek mellett számtalan egyszeri említés is a negatívumokat jeleníti meg a válaszokban: nyűg, fárasztó, erőltetett, felesleges, idegesítő, kínos, formális, komolytalan. Az izgalom, várakozás és feszültség szavak említését nem tudjuk egyértelműen a negatívumok közé

sorolni, ahogy a kiszámíthatóságot sem. Úgy gondoljuk, hogy az izgalom, várakozás és feszültség egy-egy ünnepi műsor alkalmával, különösen, ha a válaszadó maga is érintett volt az előadásban, természetes velejárói az ünnepnek, és az ünnepi pillanat átélését segíthetik is. A kiszámíthatóságot nem soroltuk az unalom kategóriába, mert meggyőződésünk szerint az ünnepi rituálék kiszámíthatósága erénye is lehet egy ünnepnek. Örömeinkre szolgált, hogy voltak válaszadóink, akik az ünnep örömteli voltát fejezték ki szógyűjteményükkel. A sok, az ünnep szépségét kifejező, egyszeri említés mellett (élmény, kreativitás, kellemes, szórakozás, felszabadultság, kedvesség, jókedv, nevetés, öröm, érdekes, meghitt, játék) ketten ismeretszerzést, hatan a hagyományőrzést, kilencen a közösséget (egy válaszadó írta a hazát, ami ebbe a kategóriába is tartozhat) írták válaszul. Meglepőnek tartjuk, hogy csak ketten említették a megemlékezést, és senki nem írt a hősök tiszteletéről, főhajtásról.

Különösen érdekes ez az eredmény annak fényében, hogy mely ünnepeket szeretik, illetve utasítják el hallgatónk. Vizsgálatunkban nem térünk ki az elutasítás, illetve kedvelés okaira, csak feltételezéseket tudunk megfogalmazni. A legnépszerűbb iskolai ünnep a hallgatók körében a karácsony (29 fő), október 23. (20 fő), évzáró (17 fő), március 15. (16 fő). A legelutasítottabbak az évnyitó (24 fő), március 15. (15 fő), október 23. (14 fő), ezeket követi 8 említésgyakorisággal október 6., illetve az évzáró (7 fő). Feltűnő az eredmények ismeretében, hogy október 23-át 20 fő kedvelte, és 14 nem kedvelte. Feltételezzük, hogy október 23-ának a megünneplése viszonylag újkeletű, és a tanárok talán nagyobb lelkesedéssel, kreatívabban oldották meg ennek az alkalomnak a megünneplését. A március 15-i megemlékezések megítélése elgondolkodtató, szinte ugyanannyian elutasítják, mint ahányan kedvelik. A szóbeli kikérdezés alkalmával többen arra hívták fel a figyelmet, hogy a tanulók kezdeményezését egy új típusú ünnepre vonatkozóan a tanárok elutasították, illetlennek, méltatlannak találták. A szokványos ünnep azonban a tanulóknak már többnyire unalmas, nem érinti meg őket, oda sem figyelnek. „Az ünnep belül történik elsősorban. Ha belül nincs ünnep, a külsőségek: hazugság” (Csorba 1987: 912) – sokak véleményét fogalmazza meg Csorba Győző. Örömteli, hogy válaszadóink között többen is megfogalmazzák, hogy nemzeti ünnepek alkalmával is volt lehetőségük a szívüket megérintő ünneplésre. Fontosnak tartjuk azonban hangsúlyozni, hogy az esetleg kevésbé különleges, módszertanilag nem annyira újszerű ünnepek is járhatnak pedagógiai haszonnal. Több válaszadónk is megfogalmazza, hogy a hagyományos ünnepek is fontosak, mert kifejezhetik az összetartozást, új ismeretet adhatnak, illetve ahogy egyikük írja: „Én mindig úgy gondoltam a nemzeti ünnepekre, melyeket az iskolában megtartottunk, hogy ’48 vagy ’56 elszenvédőjeként én is elvárnám a jövő emberétől, hogy rólam (is) megemlékezzen”. Egyetértünk azzal, hogy „egyetlen mai diák sem átélője ezeknek [a történelmi eseményeknek] – talán családi szálak köthetik őket erősebben egyik vagy másik ünnepünkhöz. A gyerekek, tanítványaink ezeket a közös, iskolai ünnepeket fogják saját történelmi emlékeiknek tekinteni. Legyenek tehát bármennyire kényszerűek vagy unalmasak, hasonlítsanak bármennyire az előző évre, mégis különleges események. Csak diákkorunkban jutnak osztályrészünkül. [...] Az iskolai ünnepek különleges adománya a diákoknak. Nekünk pedig, a sors kegyeltjeiként ebből még mindig részesülő tanároknak, ezt az üzenetet is át kellene adnunk tanítványainknak” (Aczél 2017).

Válaszóinkat megkérdeztük, hogy leendő tanárként szívesen elvállalnák-e egy iskolai ünnep megszervezését. Reménykeltőnek ítéltük, hogy a kérdést megválaszolók 42 főből 33-an igennel válaszoltak, néhányan közülük felkiáltójellel, megjegyzéssel ki is hangsúlyozták válaszukat. Heten nemleges választ adtak, illetve ketten bizonytalanságukat fejezték ki a kérdéssel kapcsolatosan. Az összes válaszadó közül 17 fő az élményszerzést tartja az ünnep fő feladatának, 8 fő a diákok szereplési, megnyilvánulási lehetőségének a megteremtését (érdemes figyelembe venni, hogy első- és másodéves hallgatóink közel fele drámaszakos, és többen közülük

középiskolában is szereztek ezen a téren tapasztalatot), 7 fő a közösség megerősítését várja elsősorban az iskolai ünnepektől, de az ismeretátadás (5 fő), az ünnep hagyományának megőrzése (3 fő) és az esemény/hősök előtti tisztelgés (2 fő) is szerepelnek a rangsor első helyén. Bizakodásra okot adóak ezek a válaszok, különösen annak az ismeretében, hogy a válaszadók az írásbeli és a szóbeli kikérdezés alkalmával is megfogalmazták, hogy élményszerű, a diákok érdeklődését jobban figyelembe vevő, nekik nagyobb teret adó ünnepek megszervezését tartják célravezetőnek, melynek során több interakcióra van lehetőség. Sokan kiemelték, hogy változatosabbá kell tenni az iskolai ünnepeket, és fontos a diákok korát, ismereteit is figyelembe venni.

Kutatási eredményeinkből kiderül, hogy a körülmények nem mindig alkalmasak az ünneplésre, akár nem méltóak magához az ünnephez sem (gyenge technika, meleg, nem hallható, látható a műsor stb.). Ahogy Kosztolányi írja egyik versében (*Ünnepi körkép*): „Nem látni semmit." "Itt se látni semmit." "Mariska néni, föl fogunk emelni, hadd láss te is, a nyolcvanöt kilóddal". "Nem látni itt se, sziveim" s kacagnak.” Mindannyian jól ismerjük a költő által megfogalmazott jelenetet, jelen vagyunk ugyan, de nem látjuk az eseményeket, s így talán csorbul az élmény a körülmények miatt. A vers folytatása azonban reménykeltő: „Sebaj, no, lesz miről beszélni otthon a hosszú, téli estéken, Derecskén” (Kosztolányi 1934). Beszélgetnek-e azonban a diákjaink az iskolai ünnepekről? Arra a kérdésre ugyan nem tért ki kérdőívünk, hogy a diákok egymással megbeszélnek-e a látottakat, de fontosnak tartottuk megvizsgálni, hogy a szülők segítenek-e az élmények feldolgozásában. Kérdőívünk utolsó kérdése arra vonatkozott, hogy a család hogyan viszonyul az iskolai ünnepekhez, mennyire érdeklődők, támogatóak. Válaszadóink közül 17 fő szülei iskolai ünnepekhez való viszonyát közömbösnek ítélte meg, 12 fő támogatónak. 10 fő jelölte meg, hogy szülei beszélgettek vele az ünnepekről.

Egyházi iskolába járt válaszadóinktól arra is választ vártunk, hogy elmélyítették-e a hitüket az egyházi ünnepek iskolai alkalmai. A válaszadási hajlandóság gyengesége, illetve az érintettek szerény száma miatt csak néhány gondolatot emelünk ki. A hitre nevelés kérdésében különösen nehezen mérhető a pedagógiai siker, néhány válasz alapján azonban lehet okunk a reményre. Volt, aki az ilyen ünnepek mély és meghitt voltát emelte ki, és tartotta a siker kulcsának: „Voltak olyan ünnepek, ahol az iskola közössége és az ünneplés erősítette a hitbeli identitásom.” Volt, aki a rendszeresség által kialakított rendben érezte hite erősödését. Van, aki úgy gondolja, a különböző foglalkozások erősítették a diákok hitét. Itt is érvényes, hogy a rossz technikai feltételek sokakat meggátoltak abban, hogy elmélyüljenek, és megérintse őket az ünnep hangulata, illetve a merev, erőltetett ünnepek is negatív megítélés alá estek válaszadóink körében. A különleges alkalmak, például a roráték vagy tartalmas lelki napok azonban élményt nyújtottak. „Karácsonyi lelki nap során az egyik előadó tartalmas előadása több száz diáknak csalt könnyeket a szemébe” – írja egyik válaszadónk. Volt, aki az ima erejét hangsúlyozta, illetve a kellemes élményeket. Egy válaszadónk említette meg az újdonság élményét („elmélyítették, mert számomra új volt”).

4. Következtetések

Hallgatóink válaszaiból kiderül, hogy – bár számtalan kritikát fogalmaznak meg iskolai ünnepek alkalmával átélt élményeikkel kapcsolatosan – fontosnak tartják az ünnepeket, és maguk is szívesen vállalkoznának egy-egy ünnep megszervezésére. Az általuk kifejtett gondolatok nagyban tükrözik a szakirodalomban megfogalmazott észrevételeket, és sokuk véleményével könnyen azonosulunk. Kutatásunk eredményei alapján az a tanulság vonható le, hogy a tanárképzés során céltudatosabban kell foglalkoznunk az ünneppel mint pedagógiai lehetőséggel. Azok a leendő tanárok, akik saját maguk is részesei lehettek élményszerűen megszervezett iskolai ünnepeknek, és átélhették annak közösségformáló, lélekemelő élményét, bizonyára könnyebben azonosulnak a tanári feladatok erre vonatkozó kihívásaival, mint azok, akik nem, vagy

csak szerény tapasztalatokat szerezhettek ezen a téren. A tanárképzés során tudatosan tematizálni kell az iskolai ünnep lehetőségét. A tanárképzés adekvát tanegységeibe be kell illeszteni az ebben a témában felhalmozódott ismereteket, és támaszkodnunk kell a hallgatók korábban megszerzett tapasztalataira is. Reményeink szerint az új típusú iskolai gyakorlatok is segítik ennek a témának a még alaposabb feldolgozását. A képzés felelőssége ezen a ponton is tetten érhető: nem bízhatunk pusztán abban, hogy a pályára készülő kollégák saját, iskolás korukban megszerzett élményeikre támaszkodjanak, illetve – hallgatóink véleményének tükrében – azt sem tekinthetjük feltétlen kielégítőnek, ha csak leendő munkahelyük ünneplési gyakorlatába illeszkednek be. (Természetesnek tartjuk az újonnan érkezők alkalmazkodását a tantestület, az iskola működésének rutinjához, de azzal a gondolattal is egyetértünk, hogy minden iskola gyakorlatában hasznos lehet az újítás, frissítés.) A nevelő munkának ezen a területén is korszerű látásmóddal és módszerekkel felruházott, kompetens kollégákat kell a tanári pályára bocsátanunk.

Összegzés

Napjaink sokszor embertelen, rohanó világában, melynek hatása az iskola életébe is begyűrűzik, nem szabad elhanyagolnunk a megállást, megnyugvást hozó, „megszentelt” pillanatokat jelentő iskolai ünnepeket, melyek jó lehetőséget teremtenek nevelő-oktató munkánk eredményessé tételére. Hallgatóink véleménye szerint az iskolai ünnepek, ünnepségek fontosak, de nem minden esetben élhették át azok lélekemelő élményét. Feladatunk, hogy a tanárképzésben a mostaninál sokkal nagyobb gondot fordítsunk a hallgatók ilyen irányú felkészítésére.

Irodalom

- Aczél P. 2017. Csak itt, csak most. *Új Köznevelés* 73(3–4). Iskolai ünnepek. Budapest: OFI. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/csak-itt-csak-most> (letöltve: 2023.07.06.)
- Barabásné Murgács K. 2015. *Óvodai ünnepek könyve. Ötletek, forgatókönyvek az óvodai ünnepek játékos megvalósításához*. Budapest: Neteducatio.
- Csorba Gy. 1987. Tíz gondolat az ünnepről: Csorba Győző. *Vigilia* 12: 912. <https://vigilia.hu/index.php/component/content/article/106-oeroekseguenk/497-tiz-gondolat-az-uenneprol> (letöltve: 2023.07.06.)
- Flach R.–Nagy Á. 2021. Különlegesség és bevonás: mitől lesz egy ünnepély ünnep? – Gondolatok Katonáné Kutai Erika Az ünnepi műsorok mint az iskolai közösségek rituáléi c. cikke kapcsán. *Új Pedagógiai Szemle* 3–4: 104–109. <https://upszonline.hu/index.php?issue=710304> (letöltve: 2023.07.06.)
- Gombocz O. 2022. *Árnyékban a közösség. Tapasztalatok a közösségről a digitális oktatás idején*. Konferencia-előadás. A Magyar Tudomány Ünnepe, Baja.
- Gombocz O. 2013. Pályakezdők az egyházi iskolában. In: Bábosik I. (szerk.): *Az iskola optimalizálásának lehetőségei*. Budapest: Eötvös József, 237–244.
- Gombocz O. 2009. Az ünnep pedagógusjelöltek gondolkodásában. *Mester és Tanítvány* (Konzervatív pedagógiai folyóirat. Ünnepeink) 21: 63–70.
- Jelenits I. 1999. Az ünnep a Bibliában. In: Uő: *Kinyilatkoztatás és emberi szó*. Budapest: Új Ember, 217–224.
- Kosztolányi D. 1934. Ünnepi körkép. Tanulmány a tömegekről. In: Varga K.–Vas I. 1978. (szerk.): *Éltre–halálra*. Válogatott versek. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó.
- Macht, S. 2012. *Gemeinsam durch das Kirchenjahr. Geschichten, Lieder, Spiele und mehr* (5. bis 10. Klasse). Persen Verlag in der AAP Lehrerwelt.
- Maczák I. 2017. Ünnepekkor másképp gondolkodunk. *Új Köznevelés* 73(3–4). Iskolai ünnepek. Budapest: OFI. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/unnepekkor-maskepp-gondolkodunk> (letöltve:2023.07.06.)
- Papp Zs. 2017. Iskola ünneplőben. *Új Köznevelés* 73(3–4). Iskolai ünnepek. Budapest: OFI. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/iskola-unneploben> (letöltve: 2023.07.06.)
- Papp Zs. 2018. *Iskola ünneplőben*. Piliscsév: Műszaki Kiadó.
- Sallai É. 2014. Bizzuk bátran a diákokra az iskolai ünnepek megszervezését! *Új Köznevelés* 70(8). Állampolgárságra és demokráciára nevelés/Osztályfőnökök. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/bizzuk-batran-a-diakokra-az-iskolai-unnepegek-megszervezeset> (letöltve: 2023.07.06.)
- Sigg, S. 2020. *Feste feiern im Kirchenjahr. Entstehung, Bedeutung und Brauchtum kreativ erarbeiten*. Auer Verlag in der AAP Lehrerwelt GmbH.
- Szabó I. 2006. Nemzeti ünnepek az iskolában. *Új Pedagógiai Szemle* 7–8. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/nemzeti-unnepek-az-iskolaban> (letöltve: 2023. 07.06.)
- Winkler M. n. a. *Ünnepek a Kincskereső Iskolában*. <https://winklermarta.com/oldal/unnepek-kincskereso-iskolaban> (letöltve: 2023.07.06.)
- Zerbe, R. 2011. *Christliche Feste und Bräuche im Kirchenjahr. Ab 2. Klasse Grund- und Förderschule*. Kempen: BVK Buch Verlag Kempen.